

МІЖНАРОДНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРИ КРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ЗАГРОЗИ

У статті розкрито питання перспектив використання ресурсів міжнародного кредитування для модернізації інфраструктури країни на прикладі системи водопостачання та водовідведення підприємства «Нововолинськводоканал» Волинської області у рамках виконання Проекту розвитку міської інфраструктури-2.

The problem of the prospects of using international credit resources for modernizing the country's infrastructure is discussed in the article. As the example the water supply and sewage system of enterprise «Novovolynskvodokanal» Volyn region under the Second Urban Infrastructure Project is taken.

Ключові слова: міжнародне кредитування, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, підприємство «Нововолинськводоканал», Проект розвитку міської інфраструктури-2.

Key words: international lending, International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), enterprise «Novovolynskvodokanal», Second Urban Infrastructure Project – SUIP.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Одним із напрямів державної політики в галузі комунального господарства впродовж останніх двох десятиліть є модернізації його інфраструктури, яка до сих пір залишається «незмінною» спадщиною радянського періоду. Враховуючи факт, що терміни експлуатації окремих елементів цієї інфраструктури вичерпали себе, чимало власності комунальних підприємств є потенційно небезпечними чи об'єктами підвищеної небезпеки, а як наслідок, належать до так званої «критичної інфраструктури» [1].

Українське суспільство не один рік цікавить питання – коли ж все таки комунальна інфраструктура буде модернізована. Більше того, у тарифи закладені амортизаційні відрахування, які передбачають проведення капітального ремонту чи навіть масштабної реконструкції елементів інфраструктури комунальної власності. Однак у ході численних економічних криз, «незапланованих» інфляцій, що за словами керівників підприємства, «з'їдають» накопичення, відсутності належного механізму з боку держави щодо можливості працювати таким підприємствах на основі принципу комерційного розрахунку та зволікання з імплементацією нових форм господарювання виникає хронічний дефіцит коштів для проведення необхідних заходів.

Отже, питання міжнародного кредитування визначено нагальною потребою розвитку житлового-комунального сектора та фінансовою неспроможністю реалізації планових модернізацій за рахунок коштів підприємства, що є управляючою компанією, місцевих і державного бюджетів чи інших джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Механізми міжнародного кредитування та співпраці України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями досліджували такі вчені, як В. Василенко, Н. Моринець, М. Нікітіна, Н. Бідник, І. Сазонець, Ю. Козак, Н. Логінова, Т. Мусієць, Ю. Макогон, О. Мозговий, Д. Лук'яненко, Т. Оболенська, І. Петрашко, Н. Рязанова, О. Рогач, А. Філіпенко, Т. Шемет й ін. [2]. Дослідженню питань особливостей діяльності міжнародних фінансових інституцій присвячено чимало праць вітчизняних учених, зокрема, таких як О. Мозговий, Т. Мусієць, Т. Оболенська [3], О. Білорус [4], В. Колосова [5].

Проблеми міжнародного кредитування та його роль в економіці України протягом останніх років досліджують українські вчені В. Геєць, Л. Шинкарук, Я. Жаліло, В. Барановський, І. Лютий, П. Куцик, О. Михайлик, М. Бех, В. Колосова та ін. [6].

Незважаючи на активність досліджень, залишаються актуальними питання умов фінансування інфраструктурних проектів України для забезпечення модернізації та розбудови інфраструктури як «обличчя» та джерела комфорту громадян. Якраз у цій сфері останніми роками ресурси міжнародного кредитування займають чільне місце, тому важливим є вивчення доцільності та оптимальності їх використання.

Метою статті є вивчення переваг і загроз використання ресурсів міжнародного кредитування для модернізації інфраструктури країни на прикладі системи водопостачання та водовідведення підприємства «Нововолинськводоканал» Волинської області у рамках виконання Другого проекту розвитку міської інфраструктури (Проект розвитку міської інфраструктури-2).

Для цього у дослідженні вивчено особливості реалізації Проекту розвитку міської інфраструктури-2 та досліджено процес погашення зобов'язань за міжнародним кредитом у його

рамках на прикладі підприємства «Нововолинськводоканал» Волинської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній системі господарювання кредити міжнародних фінансових організацій за умови їх ефективного використання є важливим джерелом ресурсного забезпечення пріоритетних проектів та завдань соціального й економічного розвитку, інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції [3].

Водночас, з огляду на проблеми у використанні кредитних ресурсів (а саме: приведення кредитування у відповідність до реальних потреб економіки та перетворення на дієвий інструмент мобілізації фінансових ресурсів, обмеженість власних фінансових ресурсів, інституційна нерозвиненості банківського сектору України та проблеми в передачі та освоєнні отриманих коштів), слід активізувати зусилля щодо прискорення оптимального використання коштів і забезпечення високоякісних результатів усіх поточних інвестиційних проектів, що фінансуються Світовим банком у цій сфері [6, 7].

У звіті, що підготовлений громадськими організаціями України за підтримки Фонду ім. Фрідріха Еберта, «Стан та перспективи розвитку інфраструктури регіонів України» зазначено, що серед основних проблеми підсистеми житлово-комунального господарства інфраструктури Волинської області є: погане технічне обладнання галузі; низький рівень ресурсо- та енергоефективності житлово-комунального господарства, недостатня якість послуг ЖКГ; потреба впровадження комплексної модернізації систем теплозабезпечення (котельні, тепломережі, термомодернізація будівель); недостатня кількість сміттєпереробних підприємств [8].

На підтвердження цих висновків приведемо стан системи водопостачання та водовідведення у місті Нововолинськ Волинської області, що обслуговується підприємством «Нововолинськводоканал». Саме це підприємство стало яскравим представником об'єктів комунальної власності, що зрозуміло свої проблеми та намагається щось змінити.

Якість води у водопровідних мережах не відповідає жодним вимогам за кольором, запахом, складом і смаком, що приносить постійний дискомфорт у побуті. Це ще й значні додаткові витрати на постійну заміну фільтрів та елементів сантехніки. Про споживання цієї води у якості питної взагалі мова не йде.

Це проблема всезагальна, адже, як зазначають на самому підприємстві «Нововолинськводоканал», термін служби труб перевищено. Офіційно водопровід було запущено у 1956 р.. Враховуючи, що час експлуатації сталевих трубопроводів перевищує нормативний термін, а це 20 років, – майже всі вони перебувають в аварійному стані.

Загальну характеристику системи водопостачання та водовідведення міста Нововолинська та селища Благодатного, що перебуває у його підпорядкуванні, наведено у таблиці 1.

Незважаючи на масштабність об'єкту та його стан, що підтверджено даними таблиці 1, керівництво підприємства все ж намагається змінити ситуацію.

Зокрема вже у травні 2018 року розпочато активне виконання Проекту розвитку міської інфраструктури-2 (Second Urban Infrastructure Project – SUIP) [9-15]. Це найбільший інвестиційний проект Уряду України у сфері водопостачання, водовідведення та пілотного проекту з поводження з твердими побутовими відходами.

Таблиця 1

Загальна характеристика системи водопостачання та водовідведення міста Нововолинськ та селища Благодатне Волинської області

Обслуговуюча компанія	Підприємство «Нововолинськводоканал»
Форма власності	Комунальна
Дата відкриття	1956 рік
Кількість свердловин	22 одиниці
Кількість насосних станцій	3 одиниці: Північний водозабір – № 1 (законсервована) та № 2, Південний водозабір – № 3
Водоводи	Північний водозабір: 6 одиниць (діаметри 630, 530, 400, 400, 250 та 200 мм), Південний водозабір: 3 одиниці (діаметром 400, 400 та 200 мм)
Довжина каналізаційних мереж	111,5 км, в т.ч.: по місту Нововолинську – 106,4 км, по селищу Благодатному – 5,1 км. Довжина головних каналізаційних колекторів 42,2 км, вуличних каналізаційних мереж – 32,0 км, внутрішньоквартальних – 37,3 км.
Каналізаційні насосні станції	6 одиниць: 5 належать підприємству «Нововолинськводоканал», одна – нині недіючому ВАТ «Нотекс» (бавовнопрядильна фабрика)

Пропускна спроможність очисних споруд	Нововолинськ – 22,8 тис. м3/добу, Благодатне – 1,6 тис. м3/добу
Склад каналізаційних очисних споруд	Нововолинськ: приймальна камера – 1 шт.; решітки – 5 шт.; пісколовки: вертикальні з круговим рухом води – 2 шт., горизонтальні – 2 шт.; первинні радіальні відстійники діаметром 20 м – 2 шт., діаметром 30 м – 1 шт.; аеротенки – 4 секції по 2 коридори; вторинні радіальні відстійники діаметром 20 м – 2 шт. діаметром 30 м – 2 шт.; йоршовий змішувач – 1 шт.; насосна станція освітлених вод – 1 шт.; мулові майданчики -20 шт. Благодатне: приймальна камера – 1 шт.; решітка – 1 шт.; пісколовка – 1 шт.; первинні радіальні відстійники – 1 шт.; аеробний реактор – 1 шт.; анаеробний реактор – 1 шт.; повітродувка – 1 шт.; мулові майданчики – 3 шт.

Він став логічним продовженням першого Проекту розвитку міської інфраструктури (позиція Світового банку у розмірі 140 млн дол., впровадження – 2008-2015 рр.). Його реалізовував Мінжитлокомунгосп, згодом Мінрегіон, на 14 комунальних підприємствах-водоканалах. Світовий банк визнав його успішним. Заплановані індикатори результативності Проекту були досягнуті і навіть перевищені. Так, згідно з остаточним документом з оцінки Проекту, який готували фахівці Світового банку та української сторони, за результатами впровадження Проекту розвитку міської інфраструктури споживання електроенергії зменшилося в середньому на 31,4%, було реконструйовано 453 каналізаційні та водопровідні насосні станції, замінено 64,9 км мереж водопостачання та каналізації, куплено 65 одиниць спецтехніки.

Найголовніше досягнення – стала робота систем водоканалів, які охоплюють своїми послугами 3,6 млн населення України. Також поліпшилася екологічна ситуація в Одесі, Івано-Франківську, Новій Каховці, встановлене цілодобове водопостачання у Калуші, Коломиї, Дрогобичі, Слов'янську [16].

Проект розвитку міської інфраструктури-2 впроваджується на 12 підприємствах-учасниках 11 міст України. При чому, візьмемо до уваги, що серед таких міст, як Київ, Харків, Житомир, Тернопіль, Черкаси, Вінниця, Кропивницький опинилися Краматорськ, Коломия, Чугуїв та Нововолинськ. Карта реалізації даного проекту представлена на рисунку 1.

Рис. 1. Карта реалізації Проекту розвитку міської інфраструктури-2 (Second Urban Infrastructure Project – SUIP) [17]

Фінансування Проекту передбачається у сумі 300,0 млн. дол. США за рахунок коштів позики Міжнародним банком реконструкції та розвитку (далі – МБРР) та у сумі 50,0 млн. дол. США за рахунок коштів за рахунок коштів Фонду Чистих Технологій.

Початок реалізації зазначеного Проекту – 21. 11. 2014 року, термін його реалізації – 6 років (до 31 жовтня 2020 року). Нововолинськ отримає в рамках проекту майже 6 млн. дол. США.

Офіційна мета даного проекту звучить наступним чином: «Метою проекту є підвищення

якості та надійності надання послуг й ефективності використання енергії комунальними підприємствами шляхом удосконалення їхнього інституційного потенціалу та інвестування робіт з відновлення та заміни пошкоджених систем водопостачання, водовідведення, а також поліпшення екологічної ситуації територій за рахунок вирішення проблеми очищення стоків» [9].

Підприємство «Нововолинськводоканал» у рамках субкредитування має намір використати ці кошти по трьом компонентам:

- ✓ передконтрактні послуги, проектування і підготовка тендерної документації (128 900 дол. США);

- ✓ реконструкція каналізаційних насосних станцій (765 000 дол. США);

- ✓ реконструкція зовнішньої системи водопостачання (5 102 000 дол. США).

Детальніше розглянемо кожну із цих компонент.

I компонент – передконтрактні послуги, проектування і підготовка тендерної документації для реконструкції зовнішніх мереж водопостачання та будівництво 2-х станцій знезалізнення на водозаборах м. Нововолинськ. 10 жовтня 2017 року підписаний контракт з консультантом «EGISEUA» (Франція) на виконання вищезазначених робіт. Дата завершення – лютий 2018 р.. При чому слід зазначити, що участь у розробленні брало 14-ти світових компаній.

II компонент – реконструкція каналізаційних насосних станцій у місті Нововолинську. У листопада 2017 року відбулися міжнародні тендерні торги за участю трьох учасників, що надали свої конкурсні пропозиції, а саме: Корпорація «Енергоресурс-Інвест» – Україна; ТОВ «Ізотех» (ESOTECH, d.d.JSC) – Словенія та Асоціація підприємств ТОВ Корал (Coral S.R.L.) – ТОВ Інтерпроект (CORALSRL-ITERPROJECTGmbHLLC) – Румунія, Україна.

У грудня 2017 року підприємством «Нововолинськводоканал» надісланий «Звіт з оцінки конкурсних пропозицій» у Центральну Групу Управління Проектами Мінрегіону, яка 26 грудня 2017 року після перевірки звіт направила на погодження в Світовий банк.

На підставі детальної оцінки пропозиція, подана учасником ТОВ Корал (Coral S.R.L.) – ТОВ Інтерпроект (CORALSRL-ITERPROJECTGmbHLLC), визнана такою, що відповідає вимогам Тендерної документації та є пропозицією з найнижчою ціною. Відповідно при голосуванні згідно міжнародних процедур по закупівлі товарів, робіт та неконсультаційних послуг для позичальників Світового банку саме цю компанію визнано переможцем із контрактною ціною 634 911,20 дол. США і 2 509 826,55 грн..

9 лютого 2018 року був підписаний Контракт з учасником торгів Асоціацією підприємств ТОВ Корал (Coral S.R.L.) – ТОВ Інтерпроект (CORALSRL-ITERPROJECTGmbHLLC) – Румунія, Україна на «Реконструкцію каналізаційних насосних станцій у м. Нововолинську Волинської обл.» № NOV-ICB-02.

III компонент – реконструкція зовнішньої системи водопостачання м. Нововолинськ. Субпроект передбачає реконструкцію зовнішніх мереж водопостачання від Північного та Південного водозаборів до м. Нововолинськ загальною протяжністю 24 км та будівництво станцій знезалізнення питної води на Північному та Південному водозаборах м. Нововолинськ.

Орієнтовна дата початку робіт по реалізації проекту запланована була на травень 2018 року. За результатами роботи у вересні 2018 року вже проведено звітування за результатами реалізації першого етапу. Також підготовлена та зареєстрована документація для проведення торгів [11].

Тепер перейдемо до фінансової сторони питання. Безумовно, що повна інформація щодо даного міжнародного кредиту у вільному доступі відсутня, тому ми провели власні розрахунки. Зазвичай у ЗМІ відображають інформацію, що даний кредит надається на 20 років. Інформацію про загальні умови кредитування Світового банку все ж говорить, що виплати розбиті до 2031 року, тобто на 18 років, якщо врахувати, що роком відліку є 2014 рік, тобто рік початку втілення проекту. При цьому перші 5 років від офіційного початку реалізації проекту підприємство «Нововолинськводоканал» нічого не повертатиме. Також зазначимо, що у держдокументації, яка супроводжує цей проект, нам вдалося знайти розмір відсотка по кредиту – це 1%, хоча у деяких ЗМІ зазначено, що кінцева відсоткова ставка на місцях складає 3%. Ми все ж при розрахунку брали 1%, але з врахуванням усіх комісій, зокрема, разової комісії банку та комісійних Мінфіну.

При проведенні розрахунків ми умовно припускаємо, що населення, для якого проводиться модернізація, становить 53 500 осіб, як представлено на карті рисунку 1. Також не враховується той факт, що зобов'язання по кредиту будуть розподілятися не на громадян, а на кубометр спожитої води. Проте, загалом даний розрахунок відображає «тягар» такої модернізації для пересічного громадянина.

На рисунку 2 представлені результати проведених розрахунків.

Рік	Тіло кредиту	Регулярні платежі	Залишок тіла кредиту	Сплата відсотків, дол. США	Платежі	Рік	Тіло кредиту	Регулярні платежі	Залишок тіла кредиту	Сплата відсотків, дол. США	Платежі	
2014	5999962.5	-	5999962.5	59999.63	59999.63	2023	5999962.5	461535.58	3692284.62	41538.20	503073.78	
2015	5999962.5	-	5999962.5	59999.63	59999.63	2024	5999962.5	461535.58	3230749.04	36922.85	498458.42	
2016	5999962.5	-	5999962.5	59999.63	59999.63	2025	5999962.5	461535.58	2769213.46	32307.49	493843.07	
2017	5999962.5	-	5999962.5	59999.63	59999.63	2026	5999962.5	461535.58	2307677.88	27692.13	489227.71	
2018	5999962.5	-	5999962.5	59999.63	59999.63	2027	5999962.5	461535.58	1846142.31	23076.78	484612.36	
2019	5999962.5	461535.58	5538426.92	59999.63	521535.20	2028	5999962.5	461535.58	1384606.73	18461.42	479997.00	
2020	5999962.5	461535.58	5076891.35	55384.27	516919.85	2029	5999962.5	461535.58	923071.15	13846.07	475381.64	
2021	5999962.5	461535.58	4615355.77	50768.91	512304.49	2030	5999962.5	461535.58	461535.58	9230.71	470766.29	
2022	5999962.5	461535.58	4153820.19	46153.56	507689.13	2031	5999962.5	461535.58	0.00	4615.36	466150.93	
										Всього відсотків	719995.50	
Разова комісія банку			14,999.91							Вартість обслуговування боргу	735595.40	
Комісійні Мінфіну			600.00							Винен кожен громадянин	125.90	
										На рік	9.68	
										На місяць	0.81	

Рис. 2. Порядок розрахунку вартості обслуговування кредиту Світового банку, яка розподілятиметься між користувачами системи водопостачання та водовідведення підприємства «Нововолинськводоканал»

Таким чином, обслуговування цього кредиту обійдеться пересічному громадянину м. Нововолинськ та селища Благодатне майже у 10 дол. США на рік (0,81 цент на місяць).

При бажанні такий розрахунок можна провести і для кількості абонентів. Їх нараховується близько 20 000, при чому, лічильники були встановлені лише у 8 700. Також при отриманні даних про загальний обсяг споживання води перерахунок можна провести на кубометр.

Безумовно повернення буде відбуватися за рахунок росту тарифів на водопостачання та водовідведення. Але звичайно, якщо все буде добре, то мова йтиме зовсім про іншу якість води. Також слід зазначити, що «поручителем», так би мовити, у цій справі є міська рада м. Нововолинськ.

Висновки. Що ж таке насправді несе цей міжнародний кредит із собою?

У таблиці 2 відображено переваги від модернізації та труднощі її впровадження.

Таблиця 2

Переваги та труднощі модернізації системи водопостачання та водовідведення підприємства «Нововолинськводоканал» у рамках виконання Проекту розвитку міської інфраструктури-2 (Second Urban Infrastructure Project – SUIP))

Загрози	Переваги
Це не інвестиція, а комерційний кредит	Підвищення рівня якості водопостачання та водовідведення
Валютні ризики	Підвищення рівня якості води
Незадоволені громадяни, обурені підвищенням тарифів	Задоволене населення від проведення успішної модернізації

Доцільно визнати, що дану форму фінансування важно назвати інвестицією, адже вона повністю задовольняє всі властивості комерційного кредиту.

Крім того, не варто забувати, що в Україні існують суттєві валютні ризики. Наприклад, на час укладання угоди офіційний курс долара становив 15,29 гривень за долар, а зараз він вже коливається навколо 27,5 гривні. Тобто якщо усереднити, то за пільговий період кредит щорічно дорожчав на 15%, а загалом зріс у 1,7 рази.

Крім того, згідно з договором, жодного захисту місто від курсової різниці не має. Але в документі є пункт, згідно з яким Нацкомісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, зобов'язується невідкладно встановлювати тариф на водопостачання, який забезпечить рівень рентабельності, достатній для сплати як тіла кредиту, так й відсотків. Також у договорі прописані механізми примусового стягнення заборгованості не лише з підприємства, а й з міського бюджету у разі неплатоспроможності підприємства «Нововолинськводоканал».

Також у договорах про субкредитування передбачено вид забезпечення виконання зобов'язань такими підприємствами з обслуговування та погашення наданих субкредитів у розмірі, визначеному угодами про позику між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку за зазначеними проектами, в тому числі договірне списання з рахунків таких підприємств на користь державного бюджету, пов'язаних з виконанням боргових зобов'язань перед Міжнародним банком

реконструкції та розвитку. Окрім того, передбачено нарахування пені у розмірі 120 відсотків облікової ставки Національного банку, що діяла на період, за який стягується пеня, від суми недоплати, розрахованої за кожний день прострочення сплати платежу [10].

Якщо уважно прочитати виступи прихильників кредиту, то можна зробити висновок, що завдяки цьому займу місто мало значно підвищити якість водопостачання і майже позбавитися втрат води у мережах, які лише офіційно перевищують 50%.

Водночас обурення людей, зумовлене підвищенням тарифів, доповнюється ще й тим фактом, що поточний тариф на водопостачання та водовідведення включає покриття витрат на капітальні ремонти та регулярні амортизаційні відрахування. Зрозуміло, що більшість із них «з'їдає» інфляція, але все ж при оплаті громадяни розраховували на ці накопичення, а не стороннє кредитування, обслуговування якого вони і повинні тепер забезпечити.

Чи ж все-таки панацея міжнародний кредит для інфраструктури міст України? Звичайно, що однозначної відповіді немає, адже є чимало «за» і «проти». Необхідно їх зважити та прийняти власне рішення, але звичайно враховуючи думку громади та відобразивши хоча б приблизні розрахунки для загалу, щоб кожен усвідомлював свою ношу та мав можливість висловити власні думки і пропозиції.

Література

1. Стасюк В. М. *Комунальна інфраструктура: техногенна безпека в нових умовах господарювання* / В. М. Стасюк // *Економіка і суспільство*. – 2017. – № 8. – С. 497–501.
2. Рудик Н. *Міжнародне кредитування ЄБРР як джерело фінансування розвитку підприємств України* / Н. Рудик // *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. – РОЗДІЛ V. *Гроші, фінанси та кредит*. – Т. 2. – 2016 – С. 110–115.
3. *Мозговий О.М., Оболенська Т.Є., Мусієць Т.В. Міжнародні фінанси* / О.М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т.В. Мусієць. – Київ: КНЕУ, 2005. – 557 с.
4. Білорус О.Г. *Гіперфінансіалізація світової економіки та її глобальні проблеми й наслідки* / О.Г. Білорус // *Фінанси України*. – № 10. – 2014. – С. 24–31.
5. Колосова В.П. *Інституціональні чинники та наслідки реформування міжнародних фінансових організацій* / В.П. Колосова // *Фінанси України*. – № 10. – 2015. – С. 32–52.
6. Ганін В. І., Резніченко О. А. *Роль міжнародного кредиту та діяльність міжнародних фінансових організацій в Україні* / В. І. Ганін, О. А. Резніченко // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – С. 55–61. – URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/13.pdf>.
7. Северіна Х. І. *Кредитування Світовим Банком проектів розвитку інфраструктури в Україні* / Х. І. Северіна // *Ринок фінансових послуг. Наукові праці НДФІ*. – 2017. – № 1 (78). – С. 114–121.
8. *Стан та перспективи розвитку інфраструктури регіонів України*. URL: <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/InfraSTRUKTURA.pdf>.
9. *Другий проект розвитку міської інфраструктури (Проект розвитку міської інфраструктури-2)*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Другий_проект_розвитку_міської_інфраструктури_\(Проект_розвитку_міської_інфраструктури-2\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Другий_проект_розвитку_міської_інфраструктури_(Проект_розвитку_міської_інфраструктури-2)).
10. *Розпорядження КМУ № 956-р від 13 жовтня 2014 р. «Питання реалізації спільних з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проектів «Другий проект розвитку міської інфраструктури (Проект розвитку міської інфраструктури — 2)» та «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого тепlopостачання України»*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/nras/247686198>.
11. *Запрошення до участі у тендері «Реконструкція КНС у Нововолинську»*. URL: <http://nowowod.com.ua/запрошення-до-участі-в-торгах-№-nov-ifb-03/>.
12. *Нововолинськ витратить \$ 6 млн на оновлену систему водопостачання*. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/novovolynsk-vytratyt-6-mln-na-onovlenu-sistemu-vodopostachannia/>.
13. *Якість води у Нововолинську хочуть наблизити до європейських стандартів*. URL: <http://www.novovolynsk-rada.gov.ua/index.php/misto/novyny/4534-yakist-vody-u-novovolynsku-khochut-nablyzty-do-ievropeiskikh-standartiv.html>.
14. *Нововолинський водоканал: тарифи, проблеми та кредит на 6 мільйонів доларів від Світового банку*. URL: <http://bug.org.ua/news/novovolynsk/novovvedennya-u-novovolynskomu-vodokanali-kredyt-svitovoho-banku-u-sumi-6-miljoniv-dolariv-ta-novi-taryfy-124092/>.
15. *Протокол № 28 засідання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, яке проводилося у формі відкритого слухання*. URL: http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Protokoly_zasidan/2017/Protokol_zasidannia_22.03.2017-28.pdf.
16. *Чому гальмується реалізація проектів Світового банку, або Про що мовчить Мінрегіон*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2016/05/11/592135/>.
17. *Другий проект розвитку міської інфраструктури*. URL: http://eco-forum-lviv.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/3_4-Doroshenko.pdf.